

— Historikerne! fnyser Kjell Fjørtoft. De har ikke gitt oss vår krigshistorie. Utenfor stuevinduet ligger fjorden så speilblank som det er mulig å vente en sen augustdag i Troms. Innenfor raser en storm: Kjell Fjørtofts oppgjør med norsk krigshistorie.

**HARALD STANGHELLE
ERIK VEIGÅRD (foto)**

Hekkingen i Troms Rasende slenger han setningene mot oss. Kaster dokumenter fra all verdens arkiver på stuebordet i det fredede huset sitt på det lille fredede fugleværet Hekkingen.

— Jeg skriver taperne inn i vår krigshistorie. Det er dette, hverken mer eller mindre, det handler om.

Om en knapp måned ligger «På feil side. Den andre krigen» på bokhandlerens bord. En bok der Kjell Fjørtoft tar et knallhardt oppgjør med mange av den første krigssommerens offisielle norske aktører: Med general Otto Ruge, høyesterettsjustitiarius Paal Berg, biskop Eilvind Berggrav, og et utall av mindre kjente aktører. Et oppgjør med det han mener er fortrengt i vår kollektive bevissthet: Det handlingslammede og forvirrede Norge sommeren 1940. Måneder der det er langt mellom de lysende lederbegavelser.

Hans tredje bok

Det er Kjell Fjørtofts tredje bok om den krigsvinkel han mener er så sørgelig forsømt i den offisielle historieskrivning. Det skal bli flere, minst åtte bøker planlegger han før det endelige punktum skal settes.

— Og dette går Gyldendal med på, det er et eventyr!

Kjell Fjørtoft slår i bordet og ler en triumferende latter.

For det er nok ingen selvfølgelighet at nettopp 61-åringen Kjell Fjørtoft får skrive sin krigshistorie. Og selv om journalisten, filmskaperen og forfatteren Fjørtoft langt fra er noen amatør når det gjelder å fortelle historier med utgangspunkt i den annen verdenskrigs dramatiske virkelighet, er hans tidligere arbeider for kortfilmer å regne mot det epos han nå vil fortelle. En fortelling Kjell Fjørtoft ved en tilfældighet kom over:

— For fem år siden satt jeg og så Dagsrevyens intervju med gudbrandsølen Olaf T. Lindvig. Mannen som ble dekorert for sin krigsinnsats på norsk side under felttoget i 1940, men som senere ble en leder og ener blant frontkjemperne. «Her ligger det en historie som ikke er fortalt», tenkte jeg, sier Fjørtoft.

BOK nummer tre om krigen er klar fra journalist og forfatter Kjell Fjørtofts hand. — Jeg skriver taperne inn i vår krigshistorie!
SIDE 24

Kjell Fjørtoft tar et nytt oppgjør med både krigshistorien og historikerne i sk

FJØRTOFTS O KRIGSHIS

Og Kjell Fjørtoft fant Lindvigs telefonnummer. Mens Dagsrevyen rullet videre over skjermen gav ikke Fjørtoft seg før gudbrandsølen omsider tok telefonen — og kontakten mellom de to ble opprettet.

Igjen slår Kjell Fjørtoft i bordet:
— Skjønner du! Det er et eventyr.

Paradoksfyllt som den er, fascinerer historien om Olaf T. Lindvig mange. For her fantes vitterlig en mann som hadde slåst bedre og mer enn de fleste gode nordmenn i de kaotiske og fortvilte april dagene

1940. Og på samme tid: Den samme mann ble dømt for landssvik som en lederskikkelse blant frontkjemperne som gikk i tysk tjeneste. Helten og skurken forent i samme person. Her er det noe som ikke stemmer.

-Ikke alene

— Og Lindvig er ikke alene om en slik historie. Jeg har et dusin dagbøker fra frontkjemperne liggende, jeg har titalls med timer med lydband der de forteller meg sin historie. Det er et eventyr!

Nå er det ikke blitt så

mange linjene om frontkjemperne i Kjell Fjørtofts første tre bind om sin krig.

— Jeg fant ikke deres bakgrunn i norske historikers beskrivelse av krigen, fant ikke grunnen til at de meldte seg til fronttjeneste. Jeg måtte skrive den først!

Slik er bakgrunnen for «Mot stupet» - boken om opptakten til krigen. De kaotiske uvisshetens måneder da Norge ubønnhørlig gled mot krigens stup. En bok om handlingslamme og manglende beredskap. Det er bakgrunnen for bok nummer to, «Ulvetiden». Igjen om kaos, nå krigens

nyeste bok som kommer ihøst.

PPGJØR MED STORIEN

kaos og motsetningene mellom dem som kjempet og de krefter som var mest opptatt av å få samfunnet til å fungere. Tross alt. Og få er rettfærdige i Fjertofts øyne.

Og nå «På fell side». En sviende anklage mot det offisielle Norge. Mot en hærledelse som etter kapitulasjonen tilpasset seg, mot et administrasjonsråd som i sin streven etter normalitet også tilpasset seg de tyske okkuperanter. Mot en kirkeledelse som mer eller mindre oppfordret til å legge ned motstanden.

– Jeg skriver der og da,

uten å vite hva som skal skje. Formidler stemningen slik aktørene selv har kjent den. Bare slik kan jeg forklare bakgrunnen for de valg mange senere tok. Jeg vil ikke mer enn det aktøren vet.

– Og likevel må du jo jukse, for du kjenner jo faktisk svarene, du vet hvordan det hele endte?

– Ja, jeg gjør jo det, selv om jeg forsøker å glemme det.

Det er en motvillig Kjell Fjærtøft som medgir dette. For hele ideen bak hans krigshistorie er nettopp mangel på moralisering

overfor dem som valgte gal side. Der og da var situasjonen kaotisk, uklar og preget av vakling. Slik fremsto den også for dem som valgte feil. Dette, mener Kjell Fjærtøft, er glemt av offisiell norsk historie.

Ukjente arkiver

Og på leting etter denne beskrivelsen tråler Fjærtøft kjente og mer eller mindre ukjente arkiver. Trekker frem fotnoter og bortgjemte foredrag. Han holder dommedag over flere av vår krigshistories offisielle helter:

– Hvorfor er det slik at historikerne fortsatt nøler med å peke på den utstrakte samarbeidsvilje overfor tyskerne som f.eks. Ruge, Berggrav og Berg viste ut over sommeren og høsten 1940? Er det fordi den første kom i krigsfangenskap, den andre ble en av lederne i den anti-nazistiske kirkefronten, og den tredje ble leder av Hjemmefronten?, spør Kjell Fjærtøft.

– Du stiller giftige spørsmål, Fjærtøft, hvorfor gir du ikke svarene?

– Min historie gir deler av svarene. Deler som norsk historisk skriving ikke har snakket å gi.

– Men er det ikke slik at det du legger frem er kjent for dem som har interessert seg for okkupasjonshistorie, at det ofte er åpne dører du slår inn?

– Jo, jeg gir deg rett i det, men betydningen og sammenhengen er ikke lagt frem slik før, svarer Kjell Fjærtøft. Og han er rask med å legge til: – På mange måter er denne boken en hyldest til historikeren Sverre Hartmanns arbeid. Han reiste mange av disse ubehagelige problemstillingene på tidspunkter da det kostet mer enn nå å gå mot offisiell norsk historisk skriving.

Men det ligger ingen fjærtøftsk kapitulasjon i svaret. Over kjøkkenbordet setter han øynene i intervjueren, og banker fast sitt tilleggs-svar:

– Kanakje er det slik at det ikke finnes bare en, men flere sannheter om den samme krigen. Og uansett er det viktige hvordan ting på forskjellige sider ble oppfattet den gangen. Og hvordan ting fortsatt blir oppfattet.

Omstridt

Her ligger kanakje noe av kjernen. For Kjell Fjærtøfts krigsforfatterakap er omstridt. Den åpne debatten er riktignok mindre enn vi har ham mistenkt for å ønske. Til gjengjeld rystes det på hodet i krokene. For det er ikke til å unngå at slår man hardt mot åpne dører, faller man gjerne gjennom noen av dem også. Denne høsten – som de foregående – gis det ut mye gravearbeide fra vår krigshistorie. Vi blir ikke ferdig med vår store krig. Og det slår oss at fordi selve den store Historien om den forlenget er skrevet, skrives nå historiene om Historien. Det er nyansene som diskuteres, det er vektleggingen som gjøres om.

Og nettopp Kjell Fjærtøft gir sitt bidrag til dette. For hva er vel sannheten om Norge og krigen?

– Sannheten om krigen er at den er under stadig utvikling. Den oppfattes forskjellig alt etter hvor du selv har ditt ståsted i forhold til begivenhetene. Ting sees gjerne i lys av hva som skjedde på et senere tidspunkt, da frontene ble klarere. Okkupasjonshistorikerne har sin versjon. En versjon som ikke alltid stemmer med lokalbefolkningens. Eller som ikke stemmer med frontkjempernes versjoner om den samme krig.

Er det ikke fredens budskapet fra det som er blitt levret Hekkingen i Troms.

Tlf. (065) 71 156

KNUT BAARDSETH